

Nagy Ernő (1853-1921), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja

Nagy Ernő életéről, és kiemelkedő közjogi munkásságáról viszonylag korlátozott számú forrás emlékezik meg.¹

Felsőöri Nagy Ernő 1853. augusztus² 17-én született Székesfehérváron (Fejér vármegye), és 1921. augusztus 29-én hunyt el Kishantoson (Fejér vármegye). Csekey István rámutat, hogy Nagy régi nemesi családból, a felsőöri (felső-eöri) Nagyok közül származott, akik Vas vármegyében 1327-ben bírták Felsőört és Alsőört. (Felsőör³ jelenleg Oberwart néven, tőle 2 kilométerre Alsőör pedig jelenleg Unterwart néven jelenleg Ausztriában található). A család Rudolf királytól új adományt (lat. *nova donatio*) nyert (1582), melyet II. Mátyás megerősített (1610).⁴ Nagy Ernő születése időszakában a család nemcsak Vas vármegyében, hanem Fejér vármegyében és Pest vármegyében is tevékenykedett.⁵ Atyja, Nagy György, Pest vármegye monori járásának főszolgabírája volt, aki gyermeke születését követő egy évvel elhunyt.⁶ Innentől fogva a kis Ernő nevelése az 1919-ben elhunyt erős kezű édesanyjára, az elszegényedett dunántúli nemesi családból származó perlaki Horváth Franciskára maradt, aki 1919-ben hunyt el.⁷ Elemi⁸ iskolái a gyermeket a fővároshoz kötötték, továbbá a gimnáziumi tanulmányait a szellemdús ifjú ugyanitt, a Budapesti Főgimnáziumban végezte.⁹ Ifjúkori életéveire jellemző volt még, hogy az édesapa halálával beállt meglehetősen szerény anyagi viszonyok miatt édesanyjával sokat tartózkodott Fejér megyében, Hantoson (Kishantoson) nagybátyjainál, koltai Tóth Istvánnál, illetőleg Nagy Gyulánál. Azonban mivel a felsőfokú

¹ Időrendi sorrendben: SZINNYEI József (1903): Nagy Ernő. In SZINNYEI József (1903): *Magyar írók élete és munkái IX. Mircse-Oszvaldt*. Budapest, Hornyánszky. 548-550. EÖTTEVÉNYI Olivér (1925): *Emlékezés Nagy Ernő felett*. Budapest, saját kiadás – May Nyomda. 1-15. CSEKEY István (1926): Nagy Ernő és a magyar jogírás új irányai. Budapest, Franklin. 140-236. (Ez a forrás, Eöttevényi 1925-ben megjelent munkájához hasonlóan, nagyobb részben már 1921-ben elkészült, és felolvasásra került a Magyar Jogászegylet Közjogi és Közigazgatási Szakosztályában 1922. december 9-én, Nagy Ernő emlékére rendezett ülésén. POLNER Ödön (1941): Nagy Ernő. In POLNER Ödön: *Három magyar közjogász. Nagy Ernő, Ferdinandy Gejza, Réz Mihály. Felolvasta az MTA II. osztályának 1937. december 6-i ülésén*. Budapest, MTA 3-14. MARKÓ László (2003): Nagy Ernő. In BALOGH Margit-BURUCS Kornélia-HAY Diána-MARKÓ László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002 II. I-P*. (Szerk.: GLATZ Ferenc). Budapest, MTA. 903.

² Szinnyeinél tévesen december szerepel, a hibára utal: CSEKEY (1926): *i.m.* 144. 4. l.j.

³ Felsőör 3912 fős lakosságából 1910-ben 3039 magyar (77,68%), 842 német (21,52%), illetve 31 fő egyéb nemzetiségű (0,79%) volt. 2001-ben 6696 lakosából 4889 osztrák (73,01%), 1169 magyar (17,45%), 233 horvát (3,48%), 84 roma (1,25%), 624 egyéb (9,31%). A település, a római katolikus Felszeg magyar többségű napjainkig.

Alsőör 1822 fős lakosságából 1910-ben 1393 magyar (76,45%), 419 német volt (22,99%), 10 fő egyéb nemzetiségű (0,56%). 2001-ben 964 lakosából magyar (54%), osztrák (37, 7%) német, egyéb (8,3%). GUOTH Lajos (1898): Felső-eör. Vas vármegye községei. In BOROVSZKY Samu – SZIKLAY János: *Vas vármegye. Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest, Apollo Irodalmi Társulat. 15-16. VENDE Aladár (1898): Alsó-eör. Vas vármegye községei. In BOROVSZKY Samu – SZIKLAY János: *Vas vármegye. Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest, Apollo Irodalmi Társulat. 51-52. Statistik Austria Gemeinden – Oberwart (2024). Wien, Statistik Austria. Honlap: <http://www.statistik.at/blickgem/gemDetail.do?gemnr=10917> (utolsó megtekintés: 2024. július 15). Statistik Austria Gemeinden – 10925 Unterwart (2024). Wien, Statistik Austria. Honlap: <http://www.statistik.at/blickgem/gemDetail.do?gemnr=10925> (utolsó megtekintés: 2024. július 15).

⁴ CSEKEY (1926): *i.m.* 144.

⁵ POLNER (1941): *i.m.* 3.

⁶ A források közül egyedül Csekey nevezi meg az édesapát, és tünteti fel pontos titulását, a járás megnevezésével együtt. Az édesapát pest vármegyei szolgabíróként aposztrofálja: POLNER (1941): *i.m.* 3.

⁷ CSEKEY (1926): *i.m.* 144-145.

⁸ Elemi iskolai tanulmányait csupán Csekey említi: CSEKEY (1926): *i.m.* 145.

⁹ A középiskolát konkrétan egyedül Szinnyei nevezi meg: SZINNYEI (1903): *i.m.* 548.

tanulmányait¹⁰ a fiatal Nagy Budapesten folytatta, addigra a család is oda költözött.¹¹ Államtudományi és jogtudományi stúdiumainak kezdődőpontja nem ismeretes, ugyanúgy lehetséges 1871 vagy 1872-es, mint 1872-es vagy 1873-as kezdés. (A Pázmány Péter alapította magyar egyetemet 1784 és 1873 között *Pesti Királyi Tudományegyetemnek*, 1873 és 1921 között *Budapesti Tudományegyetemnek*, azt követően *Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetemnek* nevezték). Nagy 1877-ben szerezte meg jog- és államtudományi doktorátusát. Ugyanebben az évben a „jogtanári pályára készülés” céljából külföldre ment, és a kormánytól nyert 2200 forint ösztöndíjjal egy-egy félévet a lipcsei egyetemen, valamint a berlini egyetemen töltött (1877-1878), majd másfél évre Párizsba ment (1878-1880),¹² az *École libre des Sciences politiques*-ra.¹³ Párizsban a társadalomtudományi és felsőoktatási körökkel lépett kapcsolatba: a *Société pour l'étude des questions de l'enseignement supérieur* rendes tagja illetve a *Société internationale des Études d'Économie Sociale* levelező tagja lett, ez utóbbi szervezet magyarországi tudósítás készítésével bízta meg. A La réforme sociale folyóirat munkatársa volt itthon is (1881-1884), hazai viszonyokat itt is ismertette.¹⁴ A *Société pour l'étude des questions de l'enseignement supérieur*-rel kapcsolatos első, nyomtatásban megjelent tudományos munkája is.¹⁵ Az *École libre des Sciences politiques* szervezetét, az ottani oktatási gyakorlatot is ismertette.¹⁶ Tagja volt egy másik kiváló külföldi tudományos társaságnak (ang. *learned society*), mégpedig a brüsszeli székhelyű, közigazgatás-tudományi irányultságú *Commission permanente des Congrès internationaux des Sciences administratives*-nak.¹⁷

Miután az ifjú visszatért Párizsból, őt 1880. szeptember 29-én Trefort Ágost kultuszminiszter pályázat mellőzésével kinevezte a *nagyváradi királyi katolikus jogakadémián* a jog- és államtudományi enciklopédia, a magyar közjog, és a politika helyettes rendkívüli tanárává. 1883-ban ugyanitt rendkívüli tanár, 1885-ben rendes tanár, ugyanakkor a legújabb

¹⁰ Korábban, 1635 és 1769 között ma közkeletűbben *Nagyszombati Jezsuita Egyetemenként* említik, tény, hogy ez az elnevezés is előfordult, az alapítólevelet jóváhagyó, 1635. október 8-án kelt királyi oklevélben *Érseki Egyetemenként* (lat. *Archiepiscopalis Universitas*), és az egyetem történetének máig legkiválóbb monográfiája, Pauler Tivadar jogelmélet- és büntetőjog-tudós is így használta. 1769 és 1784 között *Királyi Magyar Tudományegyetem* néven, 1950 óta pedig *Eötvös Loránd Tudományegyetem* elnevezéssel ismeretes. Az Érseki Egyetem versus Jezsuita Egyetem problematikára: PAPP József (1981): *Hagyományok és tárgyi emlékek az Eötvös Loránd Tudományegyetemen*. Budapest, ELTE. 9-14. A Nagyszombati Érseki Egyetem nevet használja fejezetcímében a torzóban maradt korai nagy egyetemtörténeti mű: PAULER Tivadar (1880): *A budapesti magyar királyi tudományegyetem története* I. 1. füzet *A nagyszombati érseki egyetem. Az egyetem újjáalakítása*. Budapest, Egyetemi Nyomda. 1-40. Az ott oktató korai jogászprofesszorokra az 1670-es évektől az 1870-es évekig: PAULER Tivadar (1878): *Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez*. Budapest, MTA. 1-311.

¹¹ E tényekre: CSEKEY (1926): *i.m.* 145.

¹² SZINNYEI (1903): *i.m.* 548., POLNER (1941): *i.m.* 4., CSEKEY (1926): *i.m.* 146. ezt hasonlóan írja le.

¹³ A francia egyetemet Polner, Csekey, és Markó is megnevezi: POLNER (1941): *i.m.* 4., CSEKEY (1926): *i.m.* 146., MARKÓ (2003): *i.m.* 903.

¹⁴ SZINNYEI (1903): *i.m.* 548-549., POLNER (1941): *i.m.* 4., CSEKEY (1926): *i.m.* 146.

¹⁵ E műve: NAGY Ernő (1880a): *Mozgalmak a felsőbb oktatás körében Franciaországban. Jogtudományi Közlöny* 15. évf. 9. sz. 62-64. Csekey megjegyzi, hogy tévedésből szerepel a mű alatt Nagy Dezső neve, melyet a 10. szám 72. lapján a szerkesztők helyesbítettek is. CSEKEY (1926): *i.m.* 146. 2. lj.

¹⁶ NAGY Ernő (1880b): *Az államtudományok a francia felsőoktatás körében. Jogtudományi Közlöny* 15. évf. 39. sz. 260-261. Az államtudományi és a jogi felsőoktatással foglalkozó cikkeiben a francia egyetemi rendszert állította követendőnek a német rendszerrel szemben (ismertette a belga organizációt is).

¹⁷ CSEKEY (1926): *i.m.* 147. (Az egyéb források e tényt nem ismerik).

kori politikai történelem jogosított tanára.¹⁸ Magántanári értekezése alapján 1881 decemberében habilitálták a Budapesti Tudományegyetemen, melyet a kor szokásainak megfelelően kéziratban nyújtott be,¹⁹ ennek egy rövidített változata jelent meg²⁰ nyomtatásban.²¹ Jelentősek idegen nyelveken megjelent dolgozatai is.²² Ehelyütt érdemes számot adnunk Nagy Ernő nyelvtudásairól. Külföldi tanulmányai alapján a francia- és némettudása kiemelkedő volt. A különféle munkákról írt recenziói nyelvi vizsgálata alapján²³ angol nyelven is tudott.

1887-ben jelent meg első kiadásban²⁴ élete fő műve²⁵ a *Magyarország közbjoga (államjog)* című munka. Ez a mű Paul Laband (1838-1918), illetve az általa vezetett új, alkotmányjogi dogmatikus iskola módszerének alkalmazása miatt újat hoz a korábbi magyar (magyarországi) történeti alapú latin, német, illetve az 1840-es évektől magyar nyelvű közjogokkal szemben ez a kötet a magyar alkotmányjog tudományában határköként van jelen, és ennek kapcsán szokás a korábbi magyar (vagy inkább magyarországi), 1844 - 1846-ig latinul, illetőleg németül író közjogászok problémája említendő, amely e körben részletesen nem

¹⁸ SZINNYEI (1903): i.m. 549., CSEKEY (1926): i.m. 146., POLNER (1941): i.m. 4., MARKÓ (2003): i.m. 903.

¹⁹ NAGY Ernő (1881): *Az arisztokrácia, mint társadalmi osztály keletkezése, történeti kifejlődése, és jelentősége a mai álladalomban (dissertatio habilitationis) /kézirat/*. Budapest, saját kiadás.

²⁰ NAGY Ernő (1884-1885): *Az arisztokrácia. Nagyváradai Jogakadémia Almanachja* 13-14. évf. 10-20.

²¹ Legrészletesebben: CSEKEY (1926): i.m. 153.

²² Csekey közli Nagy Ernő munkáinak jegyzékét: CSEKEY (1926): i.m. 228-232. Összességében 13 könyve és önállóan megjelent munkája van (beleértve közbjoga hét kiadását). Könyvfejezeteinek száma 3, tanulmányainak száma 60, könyvismertetések száma 22. Ennek alapján 5 francia és 4 német munkája van, amely, tekintettel arra, hogy a korszakban a jogtudomány nem nemzetközi, hanem nemzeti tudomány volt, átlag felettinek mondható. (Részben, egyes jogágak vonatkozásában a jogtudomány ma is ilyen természetű, bár a nemzetköziesedés jelensége gyakorlatilag a jogtudományban is fennáll). Ezen idegen nyelvű munkái a következők időrendi sorrendben: NAGY Ernő (1882a): *Lettre de Hongrie. Revue internationale de droit de l'enseignement* 2. évf. 2. sz. 174-176. NAGY Ernő (1882b): *La petite industrie de la Hongrie. La Réforme sociale* 2. évf. 3. sz. 167-169. NAGY Ernő (1883a): *La transformation de la Hongrie sous l'influence des idées occidentales. La Réforme sociale* 3. évf. 5. sz. 365-370. NAGY Ernő (1883b): *Courrier Hongrois. Revue internationale de droit de l'enseignement* 3. évf. 6. sz. 269-272. NAGY Ernő (1884): *Courrier Hongrois. Revue internationale de droit de l'enseignement* 4. évf. 8. sz. 232-234. NAGY Ernő (1896-1897): *Ungarn. A. Staatsrecht. B. Politische Verwaltung*. In Mischler, Ernst – Ulbrich, Joseph (eds.): *Österreichisches Staatswörterbuch* II. Wien, Alfred Hölder. 1291-1300. NAGY Ernő (1897a): *Ungarns staatsrechtliches Verhältnis zu Österreich. Zeitschrift für ungarisches öffentliches und Privatrecht* 4. évf. 3. sz. 81-93. NAGY Ernő (1898): *Der österreichische Kaisertitel. Allgemeine Zeitung* 10. évf. 3. sz. 1-4. 4. sz. 5-7. NAGY Ernő - THALLÓCZY Lajos (s.a.): *Das Verhältnis Ungarns zu Österreich. Als Handschrift gedruckt*. [Közjogi jegyzet a bécsi Konzuli Akadémia számára]. s.l., s.n. 1-44. (1912 körülre tehető a megjelenése).

²³ A 22 könyvismertetése közül francia munkáról írt kilenc alkalommal, német műről kilenc alkalommal, angol műről egy alkalommal, magyar, vagy magyarra fordított műről három alkalommal. Az angol kötetéről írt recenzió: NAGY Ernő (1887a): M.C. Devas: *Studies of Family Life. Budapesti Szemle* 15. évf. 1. sz. 455-462. A recenziókra ld.: CSEKEY (1926): i.m. 231-232.

²⁴ NAGY Ernő (1887b): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. X., 286. (A kötet 198 §§-ból áll).

²⁵ További kiadásai: Második kiadás: NAGY Ernő (1891): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. IX., (1) 367. (1). (A kötet 206 §§-ból áll). Harmadik kiadás: NAGY Ernő (1897b): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. IX., (1) 432. (A kötet 195 §§-ból áll). Negyedik kiadás: NAGY Ernő (1901): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. XI., (1) 456. (A kötet 199 §§-ból áll). Negyedik kiadás új lenyomata: NAGY Ernő (1904a): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XI., (1) 456. (A kötet 199 §§-ból áll). Ötödik kiadás: NAGY Ernő (1905): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XII., (1) 472. (A kötet 199 §§-ból áll). Hatodik kiadás: NAGY Ernő (1907): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XII., (1) 476. (A kötet 200 §§-ból áll). Hetedik kiadás: NAGY Ernő (1912-1914): *Magyarország közbjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XVI., 475. (A kötet 206 §§-ból áll).

vizsgálható.²⁶ Nagy Ernő korához közeledve, a Virozsil Antal elvi tételei alapján álló Korbuly Imre (Pest, 1871),²⁷ Boncz Ferenc (Budapest, 1877);²⁸ Kiss István (Eger, 1880);²⁹ munkái említendőek.

Nagy Ernő közjogának dogmatikai irányultságát súlyos kritika érte Concha Győző, a korszak vezető jogelmélet-, jogtudós részéről a kötet második kiadásának megjelenését követően (1891). Ebből alakult ki az ún. Nagy-Concha vita.³⁰ A vita részletes elemzésének³¹ nem a jelen írás a terrénuma, így csupán néhány meglátást közlünk. Eöttevényi szerint Concha bírálata utalt rá, hogy a korábbi korabeli közjogok csupán Cziráky könyvének feldolgozásai, megtoldva az 1848-as és az 1867-es törvényekkel. Kiemelte a munka szabatos, magyaros stílusát, a törvény fogalmának egyedülálló precízitását, azonban kárhoztatta, hogy a kötet nem a szólásszabadságot, és nem értett egyet a főhatalom terminus technicus használatával, és zavarosnak találta a király szerepének bemutatását a hatalmi ágak között, a képviselési monarchia fogalommeghatározása pedig „példátlanul pongyola”.³² Polner szerint e kritika egy, Polner művének írásakor elhunyt (akadémiai - K.Gy.) tagtárs (Concha 1933-ban halt meg – K.Gy.) igen erős bírálata Nagy felé. Concha Nagy műve irányát és célját helyeselte, de szerinte a kötet a kijelölt célokat nem érte el, sőt, meg sem közelítette. Megállapításai bizonytalanok, határozatlanok, német minta után készültek. Ugyanakkor Polner szerint Nagy munkája nem utánozta szolgailag Labandot. A bíráló Concha Polner szerint a dogmatikai alapú magyar közjogírást nem kárhoztatta, helyesnek ismerte el. Polner felveti, hogy a bíráló szerint Nagy rendszere a fogalmak összezavarására némileg alkalmas. A kritikák kapcsán az elemzés kiemeli, hogy Werbőczy István ismeretes meglátásai (az állammal kapcsolatos nézetei és a Szent Korona – tan) nem mások, mint vitához képest egykorú (azaz a 19. század végi) magyar államfelfogás jelképes (középkori – K.Gy.) jogi nyelven előadva.³³ Csekey, a vita másik elemzője azt emeli ki a vitából, hogy bár a célt, a dogmatikai alapteremtést Concha is helyesli, ám ez együtt jár a közjog specifikus magyar jellegének sutba dobásával. Továbbá a nem vegytiszta külföldi irodalom fogalmainak behozása egyben az ott lévő szembenállások behozatalát is jelenti, így a fogalmak nem tisztábbak, csak kuszábbak lesznek. (Hozzá kell

²⁶ Érdekeség, hogy talán a legtöbb nevet e körben maga Nagy Ernő sorolta fel: NAGY Ernő (1904b): *Közjog*. In MÁRKUS Dezső: *Magyar jogi lexikon V. Kiutalványozás – Perfüggőség*. Budapest, Pallas. 93-94. A hazai művek szerzőire, megjelenési helyére és évére: 98-99. A további forrásokra: PAULER (1878): *i.m.* 43-52., 59-76., 88-97., 111-133., 202-230., 257-273. CSEKEY (1926): *i.m.* 161-167. KOVÁCS István (1980a): *Államjog*. In SZABÓ Imre (szerk.): *Állam- és jogtudományi enciklopédia I.* Budapest, Akadémiai Kiadó. 293-294. KOVÁCS István (1980b): *Államjogtudomány*. In SZABÓ Imre (szerk.): *Állam- és jogtudományi enciklopédia I.* Budapest, Akadémiai Kiadó. 328-331. JAKAB András (2015): *A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete*. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*. Budapest, HVG-Orac. 160-162.

²⁷ KORBULY Imre (1871): *Magyarország közjoga : Magyar államjog, tekintettel a történeti fejlődésre különösen pedig az 1848-ki és legújabb törvényeink által eszközölt átalakításokra*. Pest, Eggenberger. 5-484. A másodlagos irodalom szerint 1874-ben, 1877-ben, és 1884-ben megjelent kiadást is ismer (illetve az 1871-es kiadást 1870-esként tartják nyilván).

²⁸ BONCZ Ferenc (1877): *Magyar államjog*. Budapest, Athenaeum. (6) (3) 423.

²⁹ KISS István (1880): *Magyar közjog. Magyar államjog*. Eger, saját kiadás. (12) 546.

³⁰ CONCHA Győző (1891a): *Magyarország közjoga*. (Államjog). Írta Nagy Ernő, a közjog tanára a nagyváradai jogakadémián. Második átdolgozott kiadás. Budapest, 1891. 367. [Nagy Ernő: *Magyarország közjoga*. (Államjog). Budapest, 1891. 367. Athenaeum], *Magyar Igazságügy* 35. évf. 5. sz. 369. NAGY Ernő (1891a): *Válasz közjogi könyvemről a Magyar Igazságügy XXXV. kötetének 5. füzetében megjelent bírálatra. Magyar Igazságügy* 35. évf. 5. sz. 437. CONCHA Győző (1891b): *Közjog és magyar közjog. Viszonzás Nagy Ernőnek. Magyar Igazságügy* 36. évf. 6. sz. 46-113. NAGY Ernő (1891b): *Végyszó Concha Győző egyetemi tanár bírálatára. Magyar Igazságügy* 35. évf. 6. sz. 437.

³¹ EÖTTEVÉNYI (1925): *i.m.* 5-6., CSEKEY (1926): *i.m.* 169-172., POLNER (1941): *i.m.* 4-5.

³² EÖTTEVÉNYI (1925): *i.m.* 5.

³³ POLNER (1941): *i.m.* 9-10.

tenni, hogy Concha a külföldi alkotmány- és közigazgatási jogi tanok egyik legjobb ismerője volt). Csekey annyiban megvédi Nagy Ernőt, és Concha bírálatát túlzónak találja, hogy a dogmatikus közjog megírásánál teljesen úttörő, „egész világgal... szakító” munkát kellett végeznie.³⁴ Nagy Ernő válaszában Concha kritikájára megjegyzi, hogy a tárgyilagos bírálat szükséges, de a szubjektív nem, és sajátosnak tartja, hogy ötödik éve meglévő művének kritikája épp az akadémiai tagválasztás előtt történt.³⁵ Nagy maga sorolja fel azokat a tanokat és alapfogalmakat, amelyeket a magyar közjog kifejteni elmulasztott: az állam és a tartomány jogi fogalmát; az államhatalom fogalmát, és annak alanyát; az államhatalmak egymáshoz való jogi viszonyát; a törvény, a kormányrendelet, és a nemzetközi szerződés jogi természetét; a törvény és a szokásjog viszonyát; az államterület és az állampolgárság jogi fogalmát; a magyar-osztrák, és a magyar-horvát közjogi viszony. Concha viszonzásában elismeri Nagy a két fentebb említett közjogi viszony kutatásában kifejtett érdemeit, de mind ezen, mind más tételeit olyannak találja, amelyek nagyon függnek a külföldi jogtudománytól. Nyilván ez a specifikus magyar intézményekre igaz, a nemzetközileg használt alapfogalmak akkor jók, ha minden országban ugyanaz az értelmük, de ilyenkor is azt a megoldást kell választani „amely a kor bírálatát leginkább kiállja.” Nagy Ernő végszava csupán rövid összefoglalás volt.³⁶ Végül az álláspontok közeledtek, ugyanis Nagy a dogmatikai módszer mellett nem tagadta a korabeli hazai jogtudomány sajátos, angolhoz hasonló helyzetét, és hogy a történelmi nézőpontokat nem lehet olyan módon kiküszöbölni, ahogy Laband tette „civilisztikus” (azaz magánjog - dogmatikai példákra alapuló, a magánjog dogmatikáját eszményítő) módszerével.³⁷ Végül is a *modus vivendi* egy, Csekey által dinamikus szemléletnek nevezett történeti alapú dogmatikai közjogművelés hozta el,³⁸ és nyilván soha többé nem volt olyan a magyar alkotmányjog tudománya, mint korábban.

A Magyar Tudományos Akadémia az említett 1891-es tagválasztást követően, 1895 májusában levelező tagjainak sorába emelte.³⁹ Akadémiai székfoglalóját 1897. január 11-én,⁴⁰ *Az ausztriai császári cím fölvételéről* címmel tartotta.⁴¹

Mintegy 27 év várakozást követően, 1902. július 13-án a professzor a Kolozsvári Egyetem Közjogi és Közigazgatási Tanszékére kerül közel 50 évesen, a nagyváradi esztendő után. Polner szerint Lechner Ágost (tévesen Gusztávnak írja – K.Gy.) halálával megüresedett a budapesti tanszék, de oda más került. Polner szerint Nagynak volt erre legjelentősebb rátermettsége („nála több jogcíme akkor senkinek sem volt erre”), de ő maga Kolozsvárt maradt, és a tanszékre más jutott be.⁴² Nagy Ernő az őt ért mellőztetést méltósággal és nyugodt önmegadással viselte. 1911-től változás következett be a Budapesti Tudományegyetemen tanszéki ügyekben. Ez évben nem őrá való tekintettel és nem is az ő utánajárása folytán második Közjogi és Közigazgatási Jogi Tanszéket szerveztek, a többi pályázó mellőzésével őt hívták meg, 1912. augusztus 16-i kinevezéssel. 32 év tanárkodás után érte az elégtétel, csaknem 60 évesen. Idő előtt megöregedve már csak gyengülő erővel tudott jóval nehezebbé váló

³⁴ CSEKEY (1926): *i.m.* 169.

³⁵ EÖTTEVÉNYI (1925): *i.m.* 6.

³⁶ CSEKEY (1926): *i.m.* 170.

³⁷ CSEKEY (1926): *i.m.* 171.

³⁸ JAKAB (2015): *i.m.* 165.

³⁹ CSEKEY (1926): *i.m.* 179.

⁴⁰ MARKÓ (2003): *i.m.* 903., CSEKEY (1926): *i.m.* 179.

⁴¹ NAGY Ernő (1897c): *Az ausztriai császári cím fölvételéről. Olvastatott a Magyar Tudományos Akadémia II. Osztálya 1897. január 11-én tartott ülésén.* Budapest, MTA 1-40. Németül összefoglalva két részletben: NAGY (1898): *i.m.* 1-4., 5-7.

⁴² POLNER (1941): *i.m.* 4.

kötelezettségeinek eleget tenni. Tanári hivatása teljesítésére irányuló buzgalma 1921. augusztus 29-én bekövetkezett haláláig tartott.⁴³

Nagy Ernő főbb munkái

NAGY Ernő (1880a): Mozgalmak a felsőbb oktatás körében Franciaországban. *Jogtudományi Közlöny* 15. évf. 9. sz. 62-64. NAGY Ernő (1880b): Az államtudományok a francia felsőoktatás körében. *Jogtudományi Közlöny* 15. évf. 39. sz. 260-261. NAGY Ernő (1882a): Lettre de Hongrie. *Revue internationale de droit de l'enseignement* 2. évf. 2. sz. 174-176. NAGY Ernő (1882b): La petite industrie de la Hongrie. *La Réforme sociale* 2. évf. 3. sz. 167-169. NAGY Ernő (1883a): La transformation de la Hongrie sous l'influence des idées occidentales. *La Réforme sociale* 3. évf. 5. sz. 365-370. NAGY Ernő (1883b): Courrier Hongrois. *Revue internationale de droit de l'enseignement* 3. évf. 6. sz. 269-272. NAGY Ernő (1884): Courrier Hongrois. *Revue internationale de droit de l'enseignement* 4. évf. 8. sz. 232-234. NAGY Ernő (1887a): M.C. Devas: Studies of Family Life. *Budapesti Szemle* 15. évf. 1. sz. 455-462. NAGY Ernő (1887b): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. X., 286. Első kiadás. (A kötet 198 §§-ból áll). NAGY Ernő (1891): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. IX., (1) 367. (1). Második kiadás. (A kötet 206 §§-ból áll). NAGY Ernő (1891a): Válasz közjogi könyvemről a Magyar Igazságügy XXXV. kötetének 5. füzetében megjelent bírálatra. *Magyar Igazságügy* 35. évf. 5. sz. 369. NAGY Ernő (1891b): Végző Concha Győző egyetemi tanár bírálatára. *Magyar Igazságügy* 35. évf. 6. sz. 437. NAGY Ernő (1896-1897): Ungarn. A. Staatsrecht. B. Politische Verwaltung. In Mischler, Ernst – Ulbrich, Joseph (eds.): *Österreichisches Staatswörterbuch* II. Wien, Alfred Hölder. 1291-1300. NAGY Ernő (1897a): Ungarns staatsrechtliches Verhältnis zu Österreich. *Zeitschrift für ungarisches öffentliches und Privatrecht* 4. évf. 3. sz. 81-93. NAGY Ernő (1897b): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. IX., (1) 432. (A kötet 195 §§-ból áll). NAGY Ernő (1897c): *Az ausztriai császári cím fölvételéről. Olvastatott a Magyar Tudományos Akadémia II. Osztálya 1897. január 11-én tartott ülésén*. Budapest, MTA 1-40. NAGY Ernő (1898): Der österreichische Kaisertitel. *Allgemeine Zeitung* 10. évf. 3. sz. 1-4. 4. sz. 5-7. NAGY Ernő (1901): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Eggenberger. XI., (1) 456. Negyedik kiadás. (A kötet 199 §§-ból áll). NAGY Ernő (1904a): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. Negyedik kiadás új lenyomata. XI., (1) 456. (A kötet 199 §§-ból áll). NAGY Ernő (1904b): Közjog. In MÁRKUS Dezső: *Magyar jogi lexikon* V. *Kiutalványozás – Perfüggőség*. Budapest, Pallas. 93-94. NAGY Ernő (1905): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XII., (1) 472. Ötödik kiadás. (A kötet 199 §§-ból áll). c: NAGY Ernő (1907): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XII., (1) 476. Hatodik kiadás. (A kötet 200 §§-ból áll). NAGY Ernő - THALLÓCZY Lajos (s.a.): *Das Verhältnis Ungarns zu Österreich. Als Handschrift gedruckt*. [Közjogi jegyzet a bécsi Konzuli Akadémia számára]. s.l., s.n. 1-44. (1912 körülre tehető a megjelenése). NAGY Ernő (1912-1914): *Magyarország közjoga (államjog)*. Budapest, Athenaeum. XVI., 475. Hetedik kiadás. (A kötet 206 §§-ból áll).

Felhasznált irodalom

KORBULY Imre (1871): *Magyarország közjoga : Magyar államjog, tekintettel a történeti fejlődésre különösen pedig az 1848-ki és legújabb törvényeink által eszközölt átalakításokra*. Pest, Eggenberger. 5-484. BONCZ Ferenc (1877): *Magyar államjog*. Budapest, Athenaeum. (6), (3), 423. PAULER Tivadar (1878): *Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez*. Budapest, MTA. 1-311. PAULER Tivadar (1880): *A budapesti magyar királyi tudományegyetem története* I. 1. füzet *A nagyszombati érseki egyetem. Az egyetem újjáalakítása*. Budapest, Egyetemi Nyomda. 1-40. KISS István (1880): *Magyar közjog. Magyar államjog*. Eger, saját kiadás. (12), 546. CONCHA Győző (1891a): *Magyarország közjoga. (Államjog)*. Írta Nagy Ernő, a közjog tanára a nagyváradai jogakadémián. Második átdolgozott kiadás. Budapest, 1891. 367. [Nagy Ernő: *Magyarország közjoga. (Államjog)*. Budapest, 1891. 367. Athenaeum], *Magyar Igazságügy* 35. évf. 5. sz. 369. CONCHA Győző (1891b): *Közjog és magyar közjog. Viszonzó Nagy Ernőnek*. *Magyar Igazságügy* 36. évf. 6. sz. 46-113. GUOTH Lajos (1898): Felső-őr. Vas vármegye községei. In BOROVSKY Samu – SZIKLAY János: *Vas vármegye. Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest, Apollo Irodalmi Társulat. 15-16. VENDE Aladár (1898): Alsó-őr. Vas vármegye községei. In BOROVSKY Samu – SZIKLAY János: *Vas vármegye. Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest, Apollo Irodalmi Társulat. 51-52. SZINNYEI József (1903): Nagy Ernő. In SZINNYEI József (1903): *Magyar írók élete és munkái* IX. *Mircse-Oszvaldt*. Budapest, Hornyánszky. 548-550. EÖTTEVÉNYI Olivér (1925): *Emlékezés Nagy Ernő felett*. Budapest, saját kiadás – May Nyomda. 1-15. CSEKEY István (1926): Nagy Ernő és a magyar közjogírás új irányai. Budapest, Franklin. 140-236. (Ez a forrás, Eöttevényi 1925-ben megjelent munkájához hasonlóan, nagyobb részben már 1921-ben elkészült, és felolvasásra került a Magyar Jogászegylet Közjogi és Közigazgatási Szakosztályában 1922. december 9-én, Nagy Ernő emlékére rendezett ülésén. POLNER Ödön

⁴³ POLNER (1941): i.m. 5.

(1941): Nagy Ernő. In POLNER Ödön: *Három magyar közjogász. Nagy Ernő, Ferdinandy Gejza, Réz Mihály. Felolvasta az MTA II. osztályának 1937. december 6-i ülésén.* Budapest, MTA 3-14. KOVÁCS István (1980a): Államjog. In SZABÓ Imre (szerk.): *Állam- és jogtudományi enciklopédia I.* Budapest, Akadémiai Kiadó. 293-294. KOVÁCS István (1980b): Államjogtudomány. In SZABÓ Imre (szerk.): *Állam- és jogtudományi enciklopédia I.* Budapest, Akadémiai Kiadó. 328-331. PAPP József (1981): *Hagyományok és tárgyi emlékek az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.* Budapest, ELTE. 9-14. MARKÓ László (2003): Nagy Ernő. In BALOGH Margit-BURUCS Kornélia-HAY Diána-MARKÓ László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002 II. I-P.* (Szerk.: GLATZ Ferenc). Budapest, MTA. 903. JAKAB András (2015): A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal.* Budapest, HVG-Orac. 160-162. Statistik Austria Gemeinden–Oberwart (2024). Wien, Statistik Austria. Honlap: <http://www.statistik.at/blickgem/gemDetail.do?gemnr=10917> (utolsó megtekintés: 2024. július 15). Statistik Austria Gemeinden–10925 Unterwart (2024). Wien, Statistik Austria. Honlap: <http://www.statistik.at/blickgem/gemDetail.do?gemnr=10925> (utolsó megtekintés: 2024. július 15).

Koi Gyula PhD

Tudományos főmunkatárs; vezető kutató; tudományos munkatárs

Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem (PTE) Állam- és Jogtudományi
Kar; HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

E-mail: Koi.Gyula@uni-nke.hu